

Årsrapport

for NORTØMMER FSC® – gruppe.

(FSC – C103857)

2017

Introduksjon.

NORTØMMER har i 2010 - 2011 etablert en gruppe av eiendommer for felles FSC®-sertifisering. Gruppen fikk sertifikat første gang 28. mars 2011. Gruppen er senere endret, ved at noen har kommet til og en gått ut.

FSC-gruppen som organiseres av NORTØMMER består pr. 1. januar 2018 av følgende eiendommer:

Eiendom	Kontaktperson	Adresse	Kommune for hovedkontor	Nett-adresse	Areal totalt	Areal produktivt.
Løvenskiold Fossum	Sten Roger Thorstensen; roger@l-fossum.no	Boks 206 Sentrum, 3701 Skien	Skien	<a href="http://www.lfossu
m.no">www.lfossu m.no	330.000 da	220.128 da
Losby Bruk AS	Erling Bergsaker erling.bergsaker@norskog.no	Losbyveien 241, 1475 Finstadjordet	Lørenskog	<a href="http://www.losbyb
ruk.no">www.losbyb ruk.no	44.000 da	39.440 da
Fritzøe Skoger	Eivind Skurdal es@fritzoe.no	Industrivegen 24, 3748 Siljan	Siljan	<a href="http://www.fritzoe-
skoger.no">www.fritzoe- skoger.no	562.000 da	428.000 da
Mathiesen Eidsvold Værk ANS	Øystein Løvli Oystein.lovli@mev.no	Brustadvegen 15, 2090 Hurdal	Hurdal	www.mev.no	357.000 da	296.966 da
Elsrud Gård	Ole Erik Elsrud ole.erik.elsrud@norskog.no	Vestre Ådal 922 3516 Hønefoss	Ringerike	<a href="http://www.vikerfje
ll.com">www.vikerfje ll.com	14.438 da	6.348 da
Maarud Gaard, Skogene	Håkon Røer hroer@maarudgaard.no	Maarudvegen 108 2114 Disenå	Sør Odal	<a href="http://www.maarudg
aard.no">www.maarudg aard.no	70.000 da	60.000 da
Sum					1.377.000 da	1050.000 da

Elsrud Gård har ikke gjennomført avvikrning eller andre skogbrukstiltak i løpet av 2017. For øvrig har det vært aktivitet på alle eiendommene.

Ettersom vi ennå ikke har noen nasjonal FSC-standard i Norge, er gruppen sertifisert i henhold til en generisk FSC standard, definert av Soil Association Woodmark. Gruppen har etter 2011 hatt årlige eksterne revisjoner, gjennomført av Orbicon ved Karina Kitnæs. I 2017 ble 4 involverte eiendommer revidert, samt NORTØMMER sitt arbeid med organisering og oppfølging av gruppen, inklusive interne revisjoner. Alle eiendommer har i tillegg hatt internrevisjon minst en gang i 2017, med unntak av Elsrud Skog, hvor det ikke hadde vært noen aktivitet i dette året.

Aktivitet 2017

Avvirkning fordelt på hovedsortiment

Eiendom	Samlet avvirkning	Gjennomsn. Avv. siste 5 år.	Tilvekst	Sagtømmer	Massevirke	Løvtrevirke	Energivirke
Løvenskiold Fossum	38653 m3	39821 m3	93000 m3	26612 m3	9269 m3	664 m3	2108 m3
Fritzøe Skoger	72405 m3	66000 m3	180000 m3	45793 m3	16915 m3	2828 m3	6869 m3
MEV skoger	65660 m3	57122 m3	141883 m3	36427 m3	20180 m3	585 m3	8468 m3
Elsrud Gård	0 m3	520 m3	2286 m3	0 m3	0 m3	0 m3	0 m3
Maarud Gaard Skoger	12712 m3	12122 m3	32392 m3	7011 m3	5114 m3	362 m3	225 m3
Losby Bruk	2738 m3	3215 m3	15100 m3	1564 m3	885 m3	113 m3	176 m3
Sum	192168 m3	178800 m3	464661 m3	117407 m3	52363 m3	4552 m3	17846 m3
Andel	-		41 %	61 %	27 %	2 %	9 %

Avvirkning fordelt på treslag

Eiendom	Samlet avvirkning	Gran	Furu	Løv	Uspesifisert
Løvenskiold Fossum	38653 m3	33055 m3	2826 m3	664 m3	2108 m3
Fritzøe Skoger	72405 m3	60738 m3	1970 m3	2828 m3	6869 m3
MEV skoger	65660 m3	55521 m3	1086 m3	585 m3	8468 m3
Elsrud Gård	0 m3	0 m3	0 m3	0 m3	0 m3
Maarud Gaard Skoger	12712 m3	10667 m3	1458 m3	362 m3	225 m3
Losby Bruk	2738 m3	2449 m3	0 m3	113 m3	176 m3
Sum	192168 m3	162430 m3	7340 m3	4552 m3	17846 m3
Andel	-	85 %	4 %	2 %	9 %

Det er i 2017 i ungskogpleien ikke brukt kjemiske sprøytemidler for bekjempelse av uønsket vegetasjon. Rotstop (biologisk middel mot råte) er i noen grad benyttet ved avvirkning og tynning, med totalt 3,5 kg.

I tillegg er det i noen grad benyttet planter behandlet med Merit Forest, for å styrke overlevelsen i forhold til snutebilleangrep. Tilbudet av voksbehandlede planter er økende, og kvaliteten på denne behandling er i bedring. Dette benyttes i økende grad, der det er tilgjengelig. I 2017 er det først og fremst planteskolen på Biri som har kunnet levere voksede planter. Fra høsten 2017 har også planteskolen i Hokksund kunnet tilby voksede planter som alternativ til kjemisk behandlede planter.

Skogens tilvekst, foryngelse og generelle tilstand.

Tilveksten på eiendommene er som det fremgår av matrisen ovenfor nå registrert til totalt 465.000 m3. Samlet avvirkning av nyttbart virke er for 2017 tilsvarende 192 168 m3. Avvirkningen utgjør 41 % av tilveksten. Selv etter korrigering for miljøhensyn og topp, svinn og avfall, blir årlig uttak vesentlig lavere enn tilveksten. Nivået på tilveksten er preget av at det på eiendommene er stor andel skog i de alterklassene som gir høyest tilvekst. Tilveksten vil da bli høyere enn avvirkningspotensialet. Hogskvantumet oppfattes å være innenfor det som kan oppfattes som bærekraftig i økonomisk og biologisk forstand, med d trygg margin.

Alle eiendommene har skogbruksplan. Alle eiendommer, har også planen i en databaseløsning knyttet til digitalt kart. Plan og kart oppdateres rutinemessig, for å ha oversikt over ressurs situasjonen, nødvendige skogkulturtiltak og å unngå avvirkning ut over produksjonsgrunnlag.

Uplantede arealer eller arealer hvor naturlig foryngelse ennå ikke er etablert (h.kl. 1) på eiendommene følges opp fortløpende. På eiendommene totalt er andelen h.kl. I i intervallet 0,1 til 3 %, som er klart innenfor normalt omfang, sett i forhold til normal ventetid fra hogst til etablering av ny skog. Problemet med snutebilleskader på ungskog er økende og enkelte av eiendommene, blant annet på Løvenskiold Fossum og Losby Bruk. Omfang av skogkultur blir fulgt opp ved intern- og eksternrevisjoner på eiendommene. Samlet omang av utført planting på en enkelte eiendom, samt gjennomførte foryngelseskontroller, indikerer en tilstrekkelig planteaktivitet for å opprettholde skogproduksjonen, samt etterleve sertifiserings- og lovpålagte krav til skogkultur.

På Løvenskiold Fossum og Fritzøe skoger er beite-skader på ung granskog fra hjort, et økende problem.

Omfanget av beiteskader etter elg synes å være fallende på de fleste eiendommene. Dette er en konsekvens av lavere elgstamme, delvis på grunn av store rovdyr.

Råtesituasjonen på eiendommene er en økende bekymring. Vi har ikke statistikk for råtesituasjonen konkret fra eiendommene, men intrykker er at dette er et økende problem spesielt på høyproduktiv granskog. Dette har ført til redusert tynningsaktivitet på denne type arealer.

Generelt om overvåking av skogsituasjonen, inklusive flora og fauna.

Overvåking av skog og natursituasjonen på eiendommene skjer primært av eiendommene selv, både gjennom den daglige forvaltning og gjennom registreringer for utarbeidelse og oppdatering av skogbruksplaner med tilhørende kart og ressursoversikter. I tillegg er det ulike samarbeidsordninger og registreringer som organiseres av offentlige etater.

Type kontroll/overvåking	
Kontroll av verneområder, som nasjonalparker, reservater og landskapsvernområder.	Gjennomføres i hovedsak av statens naturoppsyn. Eiendommene varles om det er noe spesielt som de må følge opp. Eiendommene varsler til Fylkesmannen/SNO i tilfeller de identifiserer forhold som krever avklaring eller oppfølging.
Foryngelse	Følges opp av skogbruksetaten i form av foryngelseskontroll, som gjennomføres på et utvalg av alle hogstfelt. Eiendommene varles når det er identifisert forhold som krever spesiell oppfølging. Foryngelsen sjekkes både i forhold utført arbeid, tilslag og eventuelle skader på foryngelsen.
Foryngelse	Foryngelsen følges i tillegg opp av den enkelte eiendom, som normalt sjekker alle foryngelsesfelt i løpet av 2 – 4 år etter planting. Kontrollen går spesielt på tilslag på gjennomført planting, etablering av naturlig foryngelse og eventuelle skader eller avgang på planter.

Beiteanalyser	Gjennomføres særlig med tanke på hjortevilt og fortilgang. Gjennomføres ofte for større områder enn enkelteiendom, og ofte i samarbeid med hele storvall eller elgregioner. Dette utføres hvert 2. til hvert 4 år. Beiteanalysene gir vesentlig del av kunnskapsgrunnlaget for hjorteviltforvaltningen.
Vektutvikling vilt	Følges opp gjennom veien av alt felt vilt, som organiseres av grunneier/jaktansvarlig, og rapporteres til hjorteviltregisteret. Vektutviklingen danner sammen med beiterregistreringen basis for en bærekraftig hjorteviltforvaltning. Resultater finnes på hjorteviltportalen. (http://www.hjortevilt.no/)
Kontroll av nøkkelbiotoper	Gjennomføres løpende etter hver hogst, når det er hogget inn mor nøkkelbiotop, for å sjekke at biotopen ikke er hogget. Overvåking av nøkkelbiotoper gjøres i tillegg gjennom utvalgsbefaringer gjerne koblet til befaringer som også dekker andre formål, samt flyfotokontroller, når nye ortofoto foreligger.
Oppfølging av rovvilt	Følges opp av SNO og diverse FoU-prosjekter, som Gaupeprosjektet (NINA). Resultater rapporteres på rovviltportal http://www.rovviltportalen.no/ , www.rovbase.no og prosjektenes hjemmesider, som http://scandlynx.nina.no
Viltbiotopkontroller	Gjøres delvis i egen regi med bruk av viltkamera og i samarbeid med lokale interessenter som jakt og fiskeforenger og lokale ornitologer
Fiske og vannkvalitet.	Overvåkes gjerne i samarbeid med lokale interessenter som Jakt og fiskeforeninger.

HCV arealer.

Eiendommene har følgende omfang av HCVF-arealer:

Eiendom	Totalt areal HCVF	Areal hvor ingen hogst tillates	Areal hvor det kan tillates noe hogst	HCVF arealets andel av samlet areal
Løvenskiold Fossum	45 595 da	45 595 da	-	14 %
Losby Bruk ANS	4 863 da	4 078 da	785 da	11,3 %
Fritzøe Skoger	68 803 da	67 103 da	1 700 da	12,2 %
MEV skoger	37 730 da	18 933 da	18 797 da	10,6 %
Elsrud Gård	2 304 da	2 285 da	19 da	36 %
Maarud Gaard skoger	9 026 da	4 497 da	4 529 da	12,5 %
Sum	168 321 da	142 491 da	25 830 da	12,2 %

Nøkkelbiotoparealene følges opp fortløpende. Det er sterk fokus på å unngå å ødelegge disse når det planlegges hogst i tilgrensende arealer. Alle HCV arealene er videre suksessivt fulgt opp i forhold til risiko for ektern påvirkning, med kontroll på flybilder, avvirkningslogger og etter behov feltkontroller i samsvar med de overvåkingsplaner som er laget for eiendommene. Resultatene viser at områdene er intakt. Det er ikke i 2017 registrert vesentlige feilhogster, og heller ikke andre uforutsette hendelser som påvirker artsmangfoldet. Det som er registrert av menneskelig påvirkning er noe hogst av enkelttrær for tilrettelegging for friluftsliv. For øvrig er det registrert stedvis økning i omfang av snøbrekkskader også innenfor HCV områder, samt økt omfang av død ved.

Eiendommene og sammensetningen av HCV arealene er nærmere beskrevet i eiendommens landskapsplaner som i sin helhet er lagt ut på eiendommens hjemmesider.

Sammensetning og observerte endringer i flora og fauna.

For å følge opp utviklingen i skogsituasjon, flora og fauna, gjennomføres en systematisk overvåking, jfr beskrivelsen ovenfor.

Beiteundersøkelsene indikerer for flertallet av eiendommene et noe redusert beitepress og økning i forekomstene ROS-arter.

Utviklingen i i ungskogfelt varierer mellom eiendommene. Både Losby Bruk og Løvenskiold Fossum har de siste år hatt en del utfordringer knyttet planteavgang på grunn av snutebilleangrep. Løvenskiold Fossum har også hatt en del angrep av mus på granplanter. På Matiesen Eidsvold Værk viser overvåkingsresultatene fra 2017 at det er økende omfang av skader på plantefelt som følge av storfeibeite i skogen.

Utviklingen i dyrevokter registreres på eiendommene fra hver jakt for å følge opp kondisjonen til viltstammen. Vektutviklingen speielt for elgkalver, er noe variert mellom eiendomme. På Løvenskiold Fossum har den vært svakt synkende over noen år, men i 2017 ser tendensen ut til å ha snudd. På Losby Bruk, Fritzøe Skoger og MEV er den registrert stabil eller svakt stigende. Det kan være naturlige variasjoner fra år til år.

For flere av eiendommene registreres øking i forekomst av svartelistede arter med stor spredningsevne. Dette gjelder særlig rødhyll, kjempespringfrø og tromsøpalme. Konkrete tiltak gjennomføres for å bekjempe disse. Rødhyll er i stredvis ferd med å utvikle seg til et problem. Denne arten er krevende å bekjempe effektivt med manuelle metoder. FoU-prosjekt utført av Fylkesmannen i Akershus og NIBIO, konkluderer med at den klart mest effektive bekjempelsen av rødhyll er sprøyting i august. Aktuelt sprøytemiddel er i tilfelle glyfosat-baserte midler.

Store rovdyr i form av ulv og gaupe har vi på flere av eiendommene. Ulv finnes som fast etablering på Losby Bruk og på Maarud. På MEV er det streifdyr av ulv. Gaupe har vi på alle eiendommene.

Stammen av hønsefugl oppfattes som relativt god, og stabil, spesielt for storfugl.

Beverstammen er redusert på Losby Bruk, som antas å være en konsekvens av predasjon fra ulv.

Rådystammen registrerer som øket på flere av eiendommene, som antas å skyldes flere år med relativt milde vintre, til tross for relativt mye snø i 2017.

Stammen av rovfugl, ikke minst hønsehauk oppfattes også som stabil, og har i noen grad økt i takt med økt bestand av hønsefugl.

Kommunikasjons med omverden.

Alle eiendommene hvor det har vært skogbruksaktivitet har i løpet av 2017 vært gjennomført relevante kommunikasjonstiltak med andre brukergrupper.

Eksterne henvendelser relatert til skogforvaltningen loggføres på eiendommene og rapporteres. Det er samlet loggført 12 henvendelser for 2017, men det er noe ulik praksis på hvor enkle henvendelser som blir loggført. 3 av henvendelsene kan klassifiseres som klager, men ingen kan sies å være alvorlige forhold. Det er stor spredning på tema for klagen. Temaene er:

- Hogstøknad og hogstform
- Kvistryding etter hogst

Den sosiale påvirkning av virksomheten i 2017 oppfattes ikke å skille seg fra det generelle bildet som er belyst i gruppens analyse av sosial påvirkning, hvor hovedpunktene gjengis nedenfor:

Skogbruksaktivitet på eiendommene	Det hogges totalt sett vesentlig lavere volum enn tilvekst, og volum og CO2 binding økes på alle eiendommer. Alle eiendommer bidrar til lokal forsyning av "kortreist" ved.
Årlig kommunikasjon på eiendomsnivå med aktuelle eksterne brukergrupper.	Gjennomgående god kommunikasjon. 4 av eiendommer driver areal i mye brukte turområder, hvor det tas en del hensyn og liten konflik registreres.
Årlig jakt- og fiske-aktivitet på eiendommene.	Jakt og fiskeforvaltningen totalt sett oppfattes å være bærekraftig. Bortsett fra storviltjakt, som av naturlige grunner ikke kan være åpent for alle, er det god tilgjengelighet for jakt og fiske for allmenheten på eiendommene.
Utmarkstilbud for øvrig på eiendommene i gruppen.	Det er god tilgang for allmenheten på eiendommene.

Oslo juli 2018.
NORTØMMER

Erling Bergsaker